

“DOLZARB 90 KUN” LOYIHASI DOIRASIDA: KOMPYUTER SAVODXONLIGI VA INTERNETDAN TO‘G‘RI FOYDALANISH MADANIYATI

Nosirova Muxlisa

Andijon viloyati Buloqboshi tumani 2-son
Politexnikumi informatika fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur mavzu “Dolzarb 90 kun” loyihasi doirasida o‘quvchilar va uyushmagan yoshlar o‘rtasida raqamli savodxonlikni rivojlantirish, kompyuter va internetdan to‘g‘ri, maqsadli va xavfsiz foydalanish madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Mavzuda internet xavfsizligi, shaxsiy ma’lumotlarni himoyalash, ijtimoiy tarmoqlarda muomala madaniyati, “soxta axborotlar”ni aniqlash va kiberxavfsizlikning asosiy qoidalari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: kompyuter savodxonligi, internet madaniyati, raqamli xavfsizlik, shaxsiy ma’lumot, kiberxavfsizlik, “Dolzarb 90 kun”

Аннотация: Данная тема в рамках проекта «Актуальные 90 дней» направлена на формирование цифровой грамотности среди учащихся и неорганизованной молодежи, а также на воспитание культуры безопасного и целесообразного использования компьютеров и интернета. Рассматриваются вопросы интернет-безопасности, защиты личных данных, этики общения в социальных сетях, распознавания фейковой информации и основы кибербезопасности.

Ключевые слова: компьютерная грамотность, культура интернета, цифровая безопасность, личные данные, кибербезопасность, Актуальные 90 дней.

Abstract: This topic, within the framework of the "Relevant 90 Days" project, is aimed at promoting digital literacy among students and unorganized youth, fostering a culture of safe, purposeful, and ethical use of computers and the internet. It covers internet safety, protection of personal data, netiquette, identification of fake news, and basic principles of cybersecurity.

Keywords: computer literacy, internet culture, digital safety, personal data, cybersecurity, Relevant 90 Days.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan 2025-yilning 1-iyunidan 30-avgustigacha butun respublika bo‘ylab “Dolzarb 90 kun” loyihasi yo‘lga qo‘yildi. Mazkur loyiha doirasida maktab o‘quvchilari va uyushmagan yoshlarning yozgi ta’til davridagi bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni sog‘lomlashtirish, ijtimoiy hayotga faol jalb qilish, bilim va ko‘nikmalarini boyitishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanib ulgurgan. Shu sababli yoshlarning kompyuter savodxonligini oshirish, internetdan to‘g‘ri va xavfsiz foydalanish madaniyatini shakllantirish — dolzarb vazifalardan biridir. “Dolzarb 90 kun” loyihasi doirasida aynan shu yo‘nalishda amalga oshirilayotgan ishlar,

yoshlar orasida raqamli madaniyatni mustahkamlash va kiberxavfsizlik bo'yicha ma'lumot berish faoliyatlari ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Bugungi yosh avlod internet, kompyuter va mobil qurilmalardan foydalanishda faol bo'lsa-da, ularning raqamli madaniyati, axborotga nisbatan tanqidiy yondashuvi, shaxsiy ma'lumotlarini himoyalash ko'nikmalari yetarli emasligi kuzatilmoqda. Ko'plab yoshlar internetdan ko'ngilochar vosita sifatida foydalanish bilan cheklanib qolishmoqda, bu esa ularning intellektual rivojlanishiga to'liq zamin yaratmaydi.

Shuningdek, soxta (fake) yangiliklar, kiberfiribgarlik, shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash holatlari ham aynan yoshlar orasida tez-tez uchrab turibdi. Bu holat ularning kiberxavfsizlik qoidalarini yetarlicha bilmasligidan dalolat beradi. Shu bois maktab o'quvchilari va uyushmagan yoshlar o'rtasida muntazam ravishda quyidagi yo'nalishlarda ish olib borish zarur:

Kompyuter savodxonligini oshirish (klaviaturada ishlash, fayllar bilan ishlash, asosiy dasturlar);

Internet madaniyatiga oid suhbatlar (foydali manbalarni tanish, salbiy kontentdan saqlanish);

Shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash bo'yicha tushuntirish ishlari;

Ijtimoiy tarmoqlarda xavfsiz muomala qoidalari;

Onlayn o'yinlar va ilovalarning salbiy-ijobiy jihatlari;

Kiberjinoyatchilikdan ogohlantirish va real misollar.

Shuningdek, yoshlar uchun maxsus treninglar, IT to'garaklar, "Raqamli savodxonlik kuni" kabi tadbirlar tashkil etilishi — nafaqat ularning bilim doirasini kengaytiradi, balki kelajakdagi kasb tanloviga ham yo'naltiradi.

“Dolzarb 90 kun” loyihasi doirasida tashkil etilayotgan “Kompyuter savodxonligi va internetdan to‘g‘ri foydalanish madaniyati” mavzusi o‘quvchi yoshlarning zamonaviy texnologiyalarga bo‘lgan munosabatini shakllantirishga, ularning raqamli ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu mavzuni o‘zlashtirish orqali yoshlar bir qator muhim bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar.

Avvalo, o‘quvchilar kompyuter va internetdan oqilona, maqsadli va samarali foydalanish ko‘nikmalarini egallaydilar. Internetdagi xavfsizlik qoidalari, ya’ni kuchli parollar yaratish, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, phishing (firibgarlik) havolalaridan saqlanish kabi zaruriy bilimlarni o‘zlashtiradilar. Shuningdek, ular “fake” axborotlar va ishonchli manbalarni farqlashni o‘rganadilar.

Ijtimoiy tarmoqlarda madaniyatli, odobli va ehtiyotkor muomala qilish, internet etikasi, raqamli huquqlar va foydalanuvchining mas’uliyatlari haqida aniq tasavvur hosil qiladilar. Bu esa yoshlarni virtual olamdagi xatarlardan ogoh qiladi.

Mavzu orqali axborot texnologiyalari sohasiga qiziqish uyg‘onadi. Raqamli kasblar, IT yo‘nalishlari, dasturlash, dizayn, kiberxavfsizlik kabi sohalar haqida ilk bilimlar beriladi. Yoshlar zamonaviy texnologiyalar yordamida mustaqil ta’lim olish imkoniyatlari, onlayn resurslardan foydalanish usullari bilan tanishadilar.

Bundan tashqari, axborotga tanqidiy yondashuv, mustaqil izlanish olib borish, ishonchli ma’lumotni ajrata olish kabi ko‘nikmalar shakllanadi. Bularning barchasi o‘quvchilarda raqamli tafakkur, ongli qaror qabul qilish va axborot maydonida mas’uliyatli harakat qilish madaniyatini kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, axborot texnologiyalari rivojlanib borayotgan hozirgi davrda kompyuter savodxonligi va internetdan to‘g‘ri foydalanish madaniyatini shakllantirish — yoshlar ta’limi va tarbiyasining ajralmas bo‘lagiga aylanmoqda. “Dolzarb 90 kun” loyihasi doirasida bu yo‘nalishdagi ishlarga alohida e’tibor qaratilishi, yoshlarning raqamli ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan birga, ularni axborot tahdidlaridan ogoh qilishga xizmat qiladi.

O‘quvchi yoshlar nafaqat texnologiyadan foydalanishni, balki undan foydali maqsadlarda foydalanishni, internetdagi xavf-xatarlarni farqlashni, o‘zlarini va yaqinlarini raqamli xatarlardan himoyalashni ham o‘rganadilar. Bu esa ularning ijtimoiy ongini, mas’uliyatini va texnologik tafakkurini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori: "Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" (2024-yil 30-may)
2. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi axborotlari
3. “Axborot xavfsizligi va raqamli madaniyat asoslari” – o‘quv qo‘llanma, TATU nashriyoti
4. Ishanova, N. (2023). MAIN DIRECTIONS OF OPTIMIZATION OF TEACHING RUSSIAN AS A NON-NATIVE LANGUAGE TO VETERINARY STUDENTS. *Science and innovation*, 2(B8), 52-55.
5. Nargis, I. (2022). RUS TILINI O ‘QITISHDA ZAMONAVIY INTEGRATIV METODLAR. *ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSIYA*, 1(3), 73-76.
6. Ишанова, Н. Р., & Назирова, З. Р. (2023). ПРЕПОДАВАНИЕ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК НЕРОДНОГО СТУДЕНТАМ-ВЕТЕРИНАРАМ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ. *Science and innovation*, 2(Special Issue 8), 1596-1598.
7. Avezova, D., & G'ulomova, S. (2024, November). O'QUVCHILARDA MATN YARATISH KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH VA UNING ILMIY ASOSLARI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 1, No. 11, pp. 386-389).
8. AVEZOVA, D. ESSE–O ‘QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRUVCHI VOSITA. *LTEACHIN ANGUAGE*, 143.
9. Avezova, D. (2024). O ‘QUVCHILARDA ESSE YOZISH MALAKASINI SHAKLLANTIRISH ZARURATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(20), 90-94.